

Gebiedspaspoorten Groen en Klimaatbestendig

Voorgesteld besluit

1. De Gebiedspaspoorten Groen en Klimaatbestendig vast te stellen als een gebiedsgerichte uitwerking van de Visie Groen en Klimaatbestendig;
2. De Gebiedspaspoorten Groen en Klimaatbestendig vast te stellen als bouwsteen voor de Omgevingsvisie;
3. Het beleidsplan De Groene Delta 2 hiermee als afgerond te beschouwen en de resterende projecten hieruit met bijbehorende saldi onder te brengen bij het nieuwe uitvoeringsprogramma bij de Visie Groen en Klimaatbestendig.

**Visie Groen en
Klimaatbestendig**

Strategisch beleid, vastgesteld door
gemeenteraad in 2021

Gebiedspaspoorten

Tactisch beleid, kaders voor uitvoering

Uitvoeringsprogramma

Uitvoering

Beleid

Visie 's-Hertogenbosch Groen en Klimaatbestendig

- met Verordening Bomen, Water en Groen

Ambities op hoofdlijnen

Werken aan een prettige leefomgeving met voldoende ruimte voor groen en water

- Meer groen
- Vergroten biodiversiteit
- Meer ruimte voor water en infiltratie in de bodem ("het sponsprincipe")

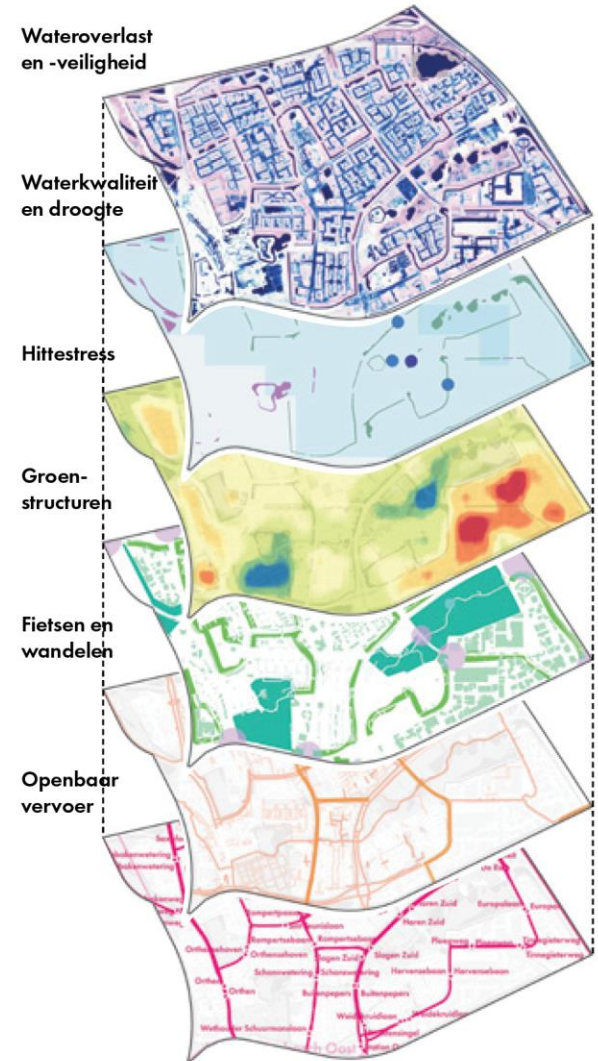
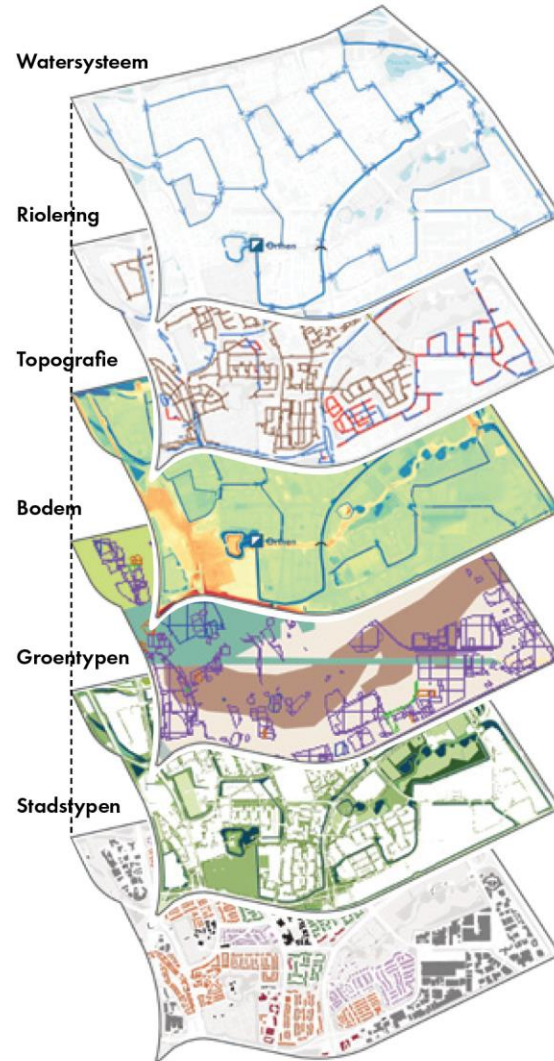
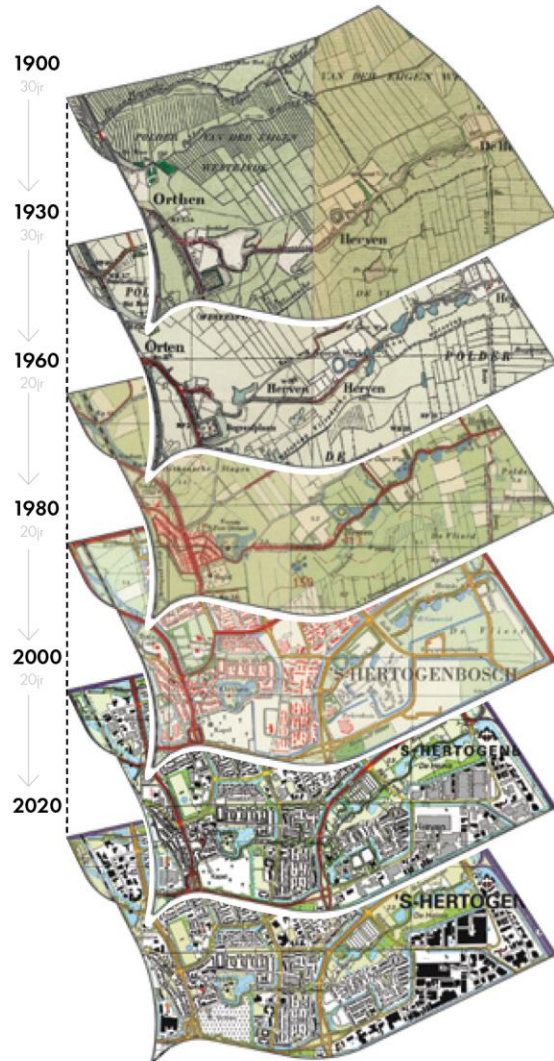
Doel gebiedspaspoorten

- Inzicht in ambities, knelpunten en oplossingen per deelgebied
- Leidraad en inspiratie bij ruimtelijke ontwikkelingen en projecten, voor gemeente en externe partners
- Nieuwe projecten definiëren en prioriteren
- Input voor nieuw uitvoeringsprogramma

Gebiedspaspoorten Groen en Klimaatbestendig

Lagenanalyse van 's-Hertogenbosch

De Bossche maatlat

Voorkomen wateroverlast

**Bescherming tegen
overstromingen**

Bestrijden droogte

Voorkomen hittestress

Verbeteren biodiversiteit

Leven met 't groen

Voorkomen wateroverlast

's-Hertogenbosch als spons

Géén waterschade bij hevige neerslag

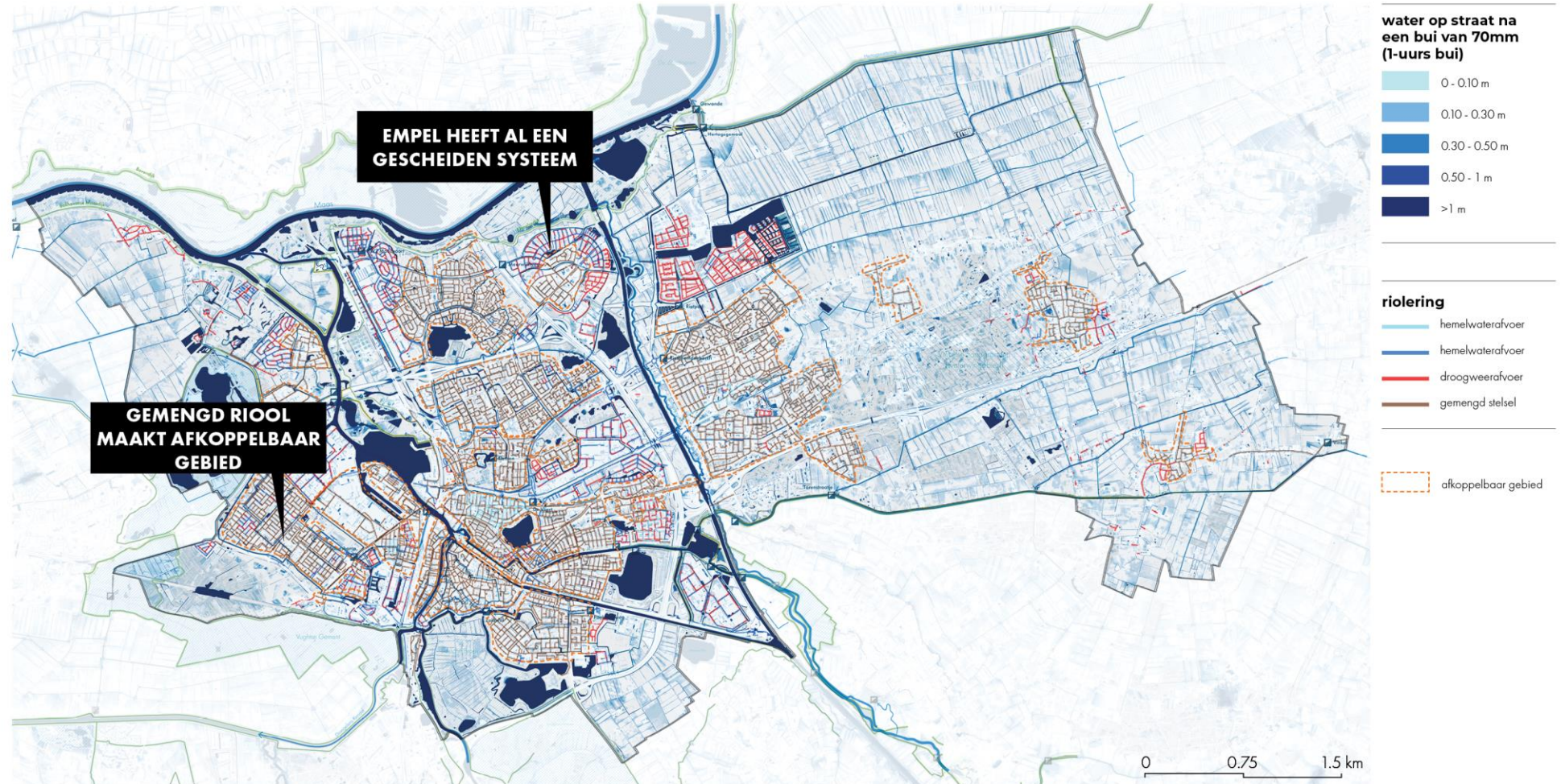
Niet afwentelen

Integrale aanpak

Voorkeursvolgorde watercascade: besparen en hergebruik, infiltreren en vasthouden, bergen en dan pas afvoeren

Voorkomen wateroverlast

Voorkomen hittestress

Schaduw op verblijfsplekken, loop- en fietsroutes

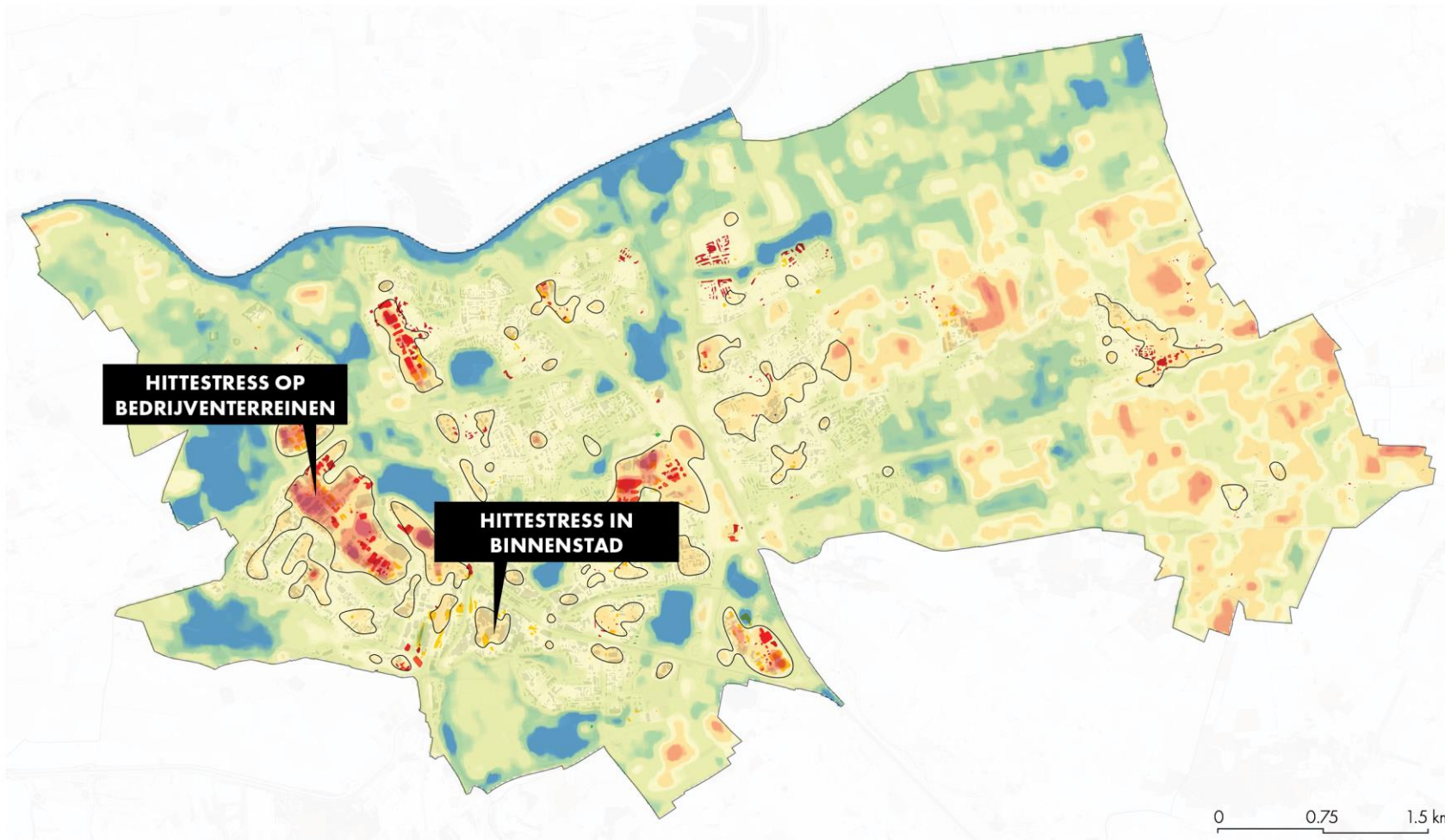
Kleine afstand tot groene, koele verblijfsplekken

Warmtewerende oppervlakten

Vitale en kwetsbare functies & groenvoorzieningen zijn bestand tegen hitte

Het watersysteem is bestand tegen oplopende (water) temperaturen

Reduceren hittestress

Leven met 't groen

Groen- en waterstructuren bieden ruimte aan beleving, ontmoeting en spelen

Groen- en waterstructuren bieden ruimte om in te recreëren; bewegen en sporten

Stimuleren van inwoners, organisaties en bedrijven om bij te dragen aan toekomstbestendige omgeving

Bij herinrichting wordt de identiteit van 's-Hertogenbosch benadrukt

Leven met 't groen

Recreatie en gezonde mobiliteit in groene omgeving

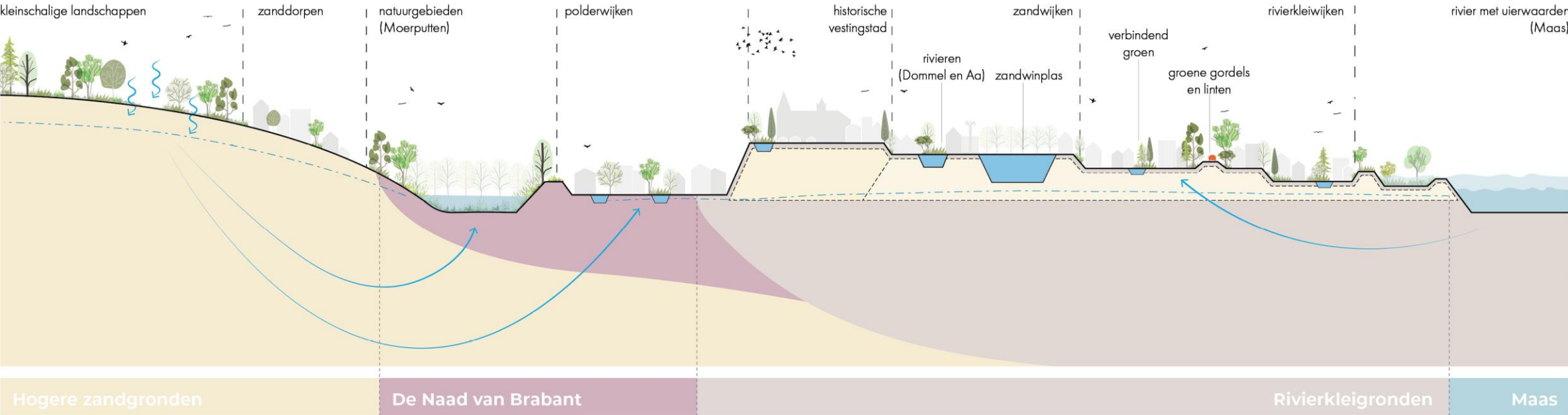
Geveltuinen

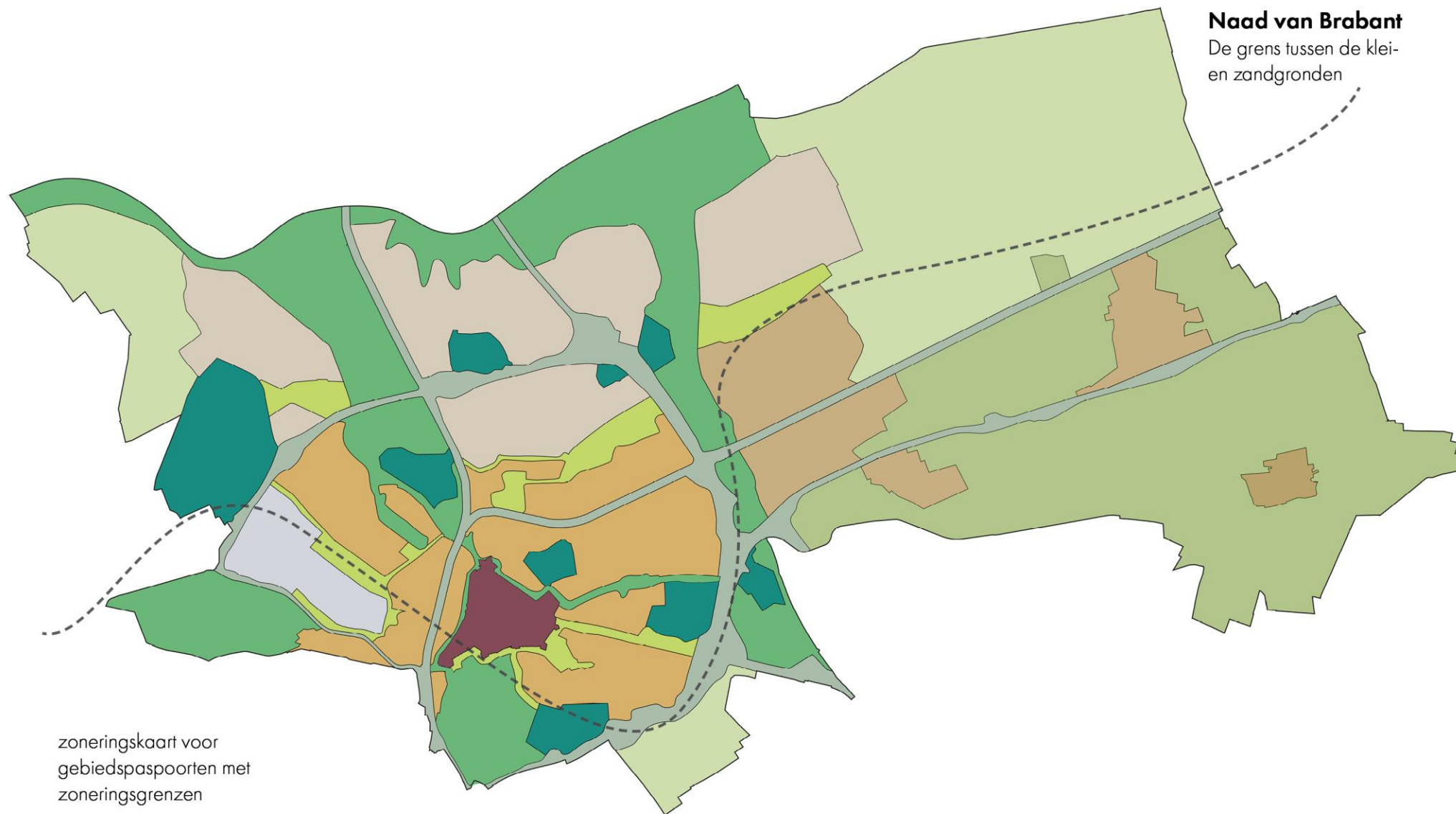
Recreatie en water

Water en bodem sturend

Zoneringskaart 's-Hertogenbosch

Stedelijke zones

 Historische vestingstad

 Zandwijken

 Polderwijken

 Rivierkleiwijken

 Zanddorpen

 Zandwinplassen

Landschappelijke zones

 Open kleipolders

 Kleinschalige zandlandschappen

 Verbindende groenstructuren

 Groene gordels en linten

 Rivieren, beekdalen en overstromingsvlakten

Gebiedspaspoort per zone

- Huidige karakteristieken
- Opdrachten uit Bossche maatlat
- Oplossingsrichtingen
- Ambassadeursoorten
- Kwantificering van de opgave
- Basiskaart voor projecten

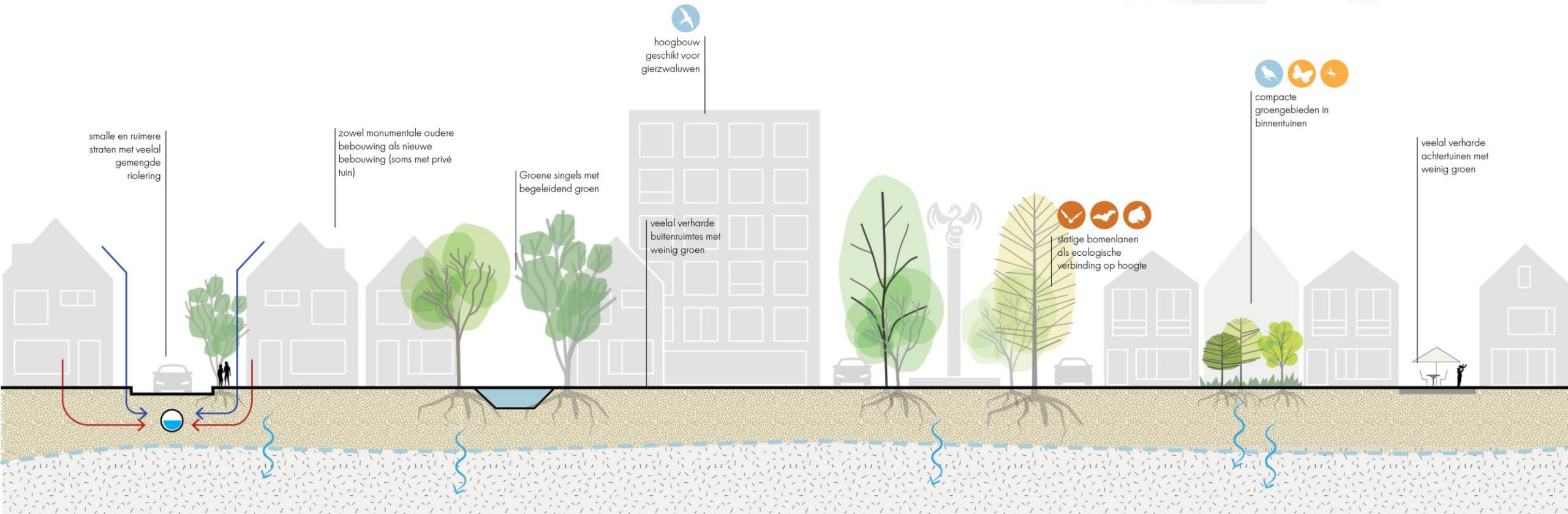
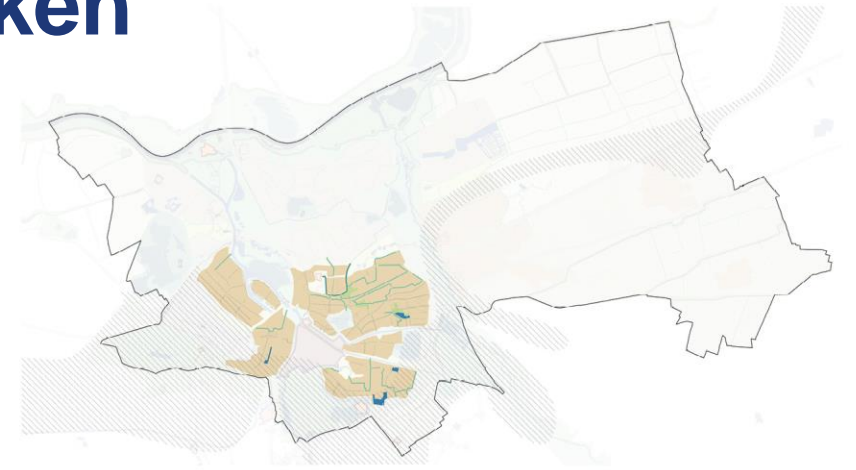

Voorbeeld gebiedspaspoort Zandwijken

Huidige karakteristieken

Opgaven uit Bossche maatlat

BESTRIJDEN DROOGTE

Voor de zandwijken is het belangrijk om in te zetten op **water langer vast te kunnen houden en in de bodem te laten infiltreren**. Door de sterk waterdoorlatende ondergrond zakt water diep weg waardoor dit in droge perioden niet beschikbaar blijft voor de aanwezige beplanting. Om water beter vast te kunnen houden kan

de bodem verbeterd worden, maar er zijn ook technische oplossingen om water vast te houden.

In de zandwijken liggen ook veel zandwinplassen, deze wateren zouden een rol kunnen spelen in het bufferen van oppervlaktewater voor droge perioden.

REDUCEREN HITTESTRESS

Op sommige plekken binnen deze typtologie zijn (inmiddels) **volwassen boomstructuren** aanwezig, deze kunnen als **schaduwroute of koelteplek** dienen. Wel moeten deze groenstructuren voldoende vocht hebben zodat ze kunnen overleven, ook in droge perioden.

Om hittestress te voorkomen is het belangrijkste om opwarming te voorkomen, daarin speelt schaduw maar ook materialisatie een rol. Zo kan het verminderen van verharding ook een significante rol spelen. Zandwinplassen met aangrenzende groenstructuur kunnen verkoelende plekken zijn, maar in lange perioden van hitte ook juist verwarmen.

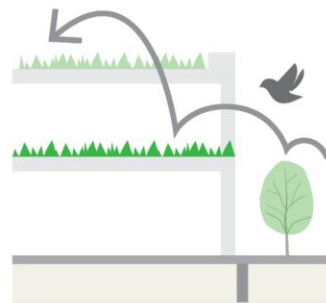
VERGROTEN BIODIVERSITEIT

Sommige zandwijken hebben prachtige natuuroevers met rietkragen (Zuid). De kansen voor de wijk Zuid liggen in het (beter) verbinden van de wijk met de natuurgebieden eromheen. Aandachtspunt bij het vergroenen van oudere, krappe wijken is de beperkte ruimte in de ondergrond, waardoor er vaak onvoldoende ruimte is voor een **gezonde standplaats voor bomen**. Het is gewenst

om groenstructuren met elkaar te verbinden. Er zijn exoten aangetroffen, zoals Japanse duizendknoop, de Reuzenbalsemien en de Reuzenbereklaauw; deze verdringen inheemse soorten en verminderen de biodiversiteit.

Oplossingsrichtingen

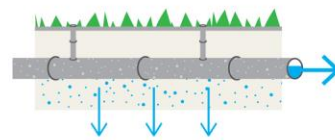
Bouwstenen

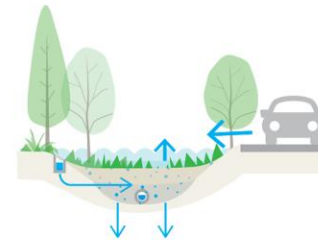
Verticale
steppingstones

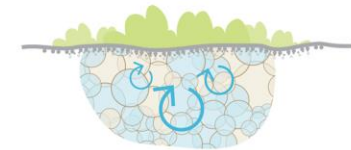
Continuïteit in
boomkronen

Infiltratie- en
transportriool

Wadi/ regentuin
(openbaar)

Watervasthoudende
sponsbodem

Ambassadeursoorten

Gebouwen / muren

Bos / houtwallen

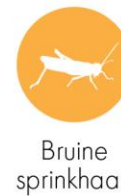
Struweel / gevelgroen

Bloemrijk grasland /
ruigte

Water / moeras

Kwantificering van de opgave

- Ruimtestaat met verhardingsgraad
- Ondergronds ruimtebeslag
- Groenambitie
- Sponscapaciteit
- Aangename groene leefomgeving:
  - 3-30-30 regel
  - Hittestress gevoelig gebied
- Ecologische verbindingen en knelpunten

Kwantificering van de opgave

Aangename groene leefomgeving

Aantal m² van de zone dat hittestressgevoelig is:

3.268.000 m² / 30 %

3

Sommige straten zijn stenig en boomloos.

30

Percentage boomkroondekking van de openbare ruimte:

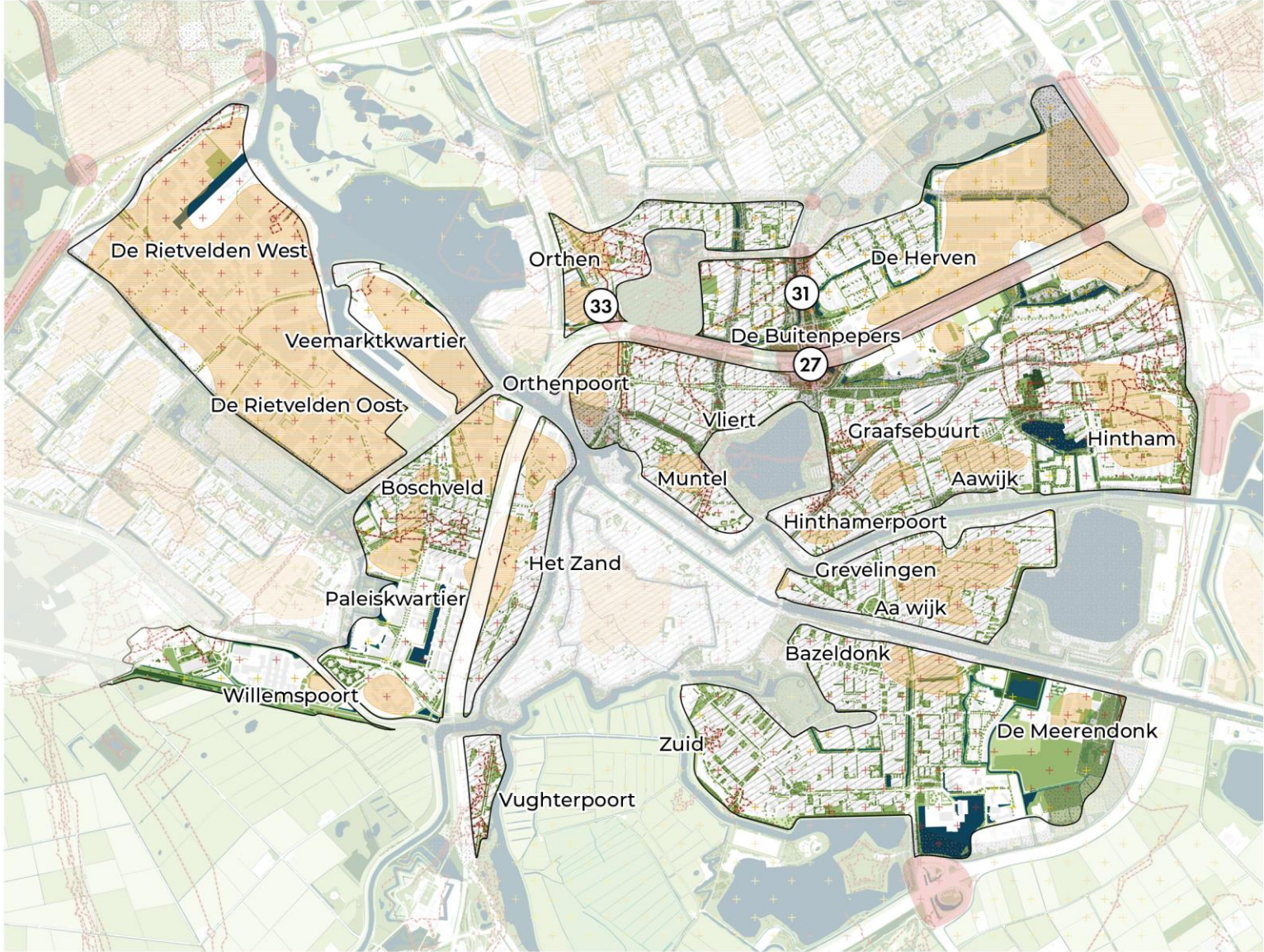
13 % → 30 %

300

Percentage dat zich niet binnen een afstand van 300m van een groene koelteplek bevindt:

32 % → 0 %

Basiskaart voor projecten

- Hittestresszone
- Grondwater > 2m
- Grondwater 1.5 - 2m
- Grondwater 1 - 1.5m
- Grondwater 0.8 - 1m
- Gemengde riolering
- Donkertezone
- Knelpunten ecologie
- Historische structuren

Uitvoeringsprogramma

Vervolg: Uitvoeringsprogramma

Opstellen Uitvoeringsprogramma Groen en Klimaatbestendig

- Definiëren projecten en prioriteiten
- Resterende projecten De Groene Delta
- Participatie met stakeholders:
natuurorganisaties, bestuurs-, wijk- en dorps-
raden, waterschappen en woningcorporaties.

De Groene Delta

Stap voor stap op weg naar een samenhangend netwerk van aantrekkelijke groengebieden in en rond de stad.

De Groene Delta en Meer Bos

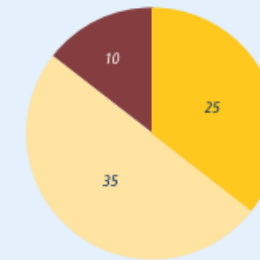

Legenda

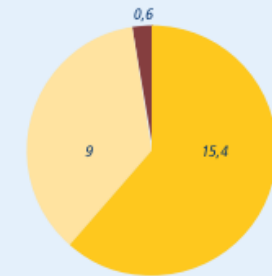
- Gemeentegrens
- Natuurnetwerk Brabant (NNB)**
  - Bestaand
  - Nog te ontwikkelen
- De Groene Delta en Meer Bos**
  - Gerealiseerd
  - In voorbereiding / realisatiefase
  - (Nog) niet te realiseren
  - Nieuwe projecten
- Ecologische verbindingzones (NNB)**
  - (Deels) gerealiseerd
  - In voorbereiding / realisatiefase
  - (Nog) niet te realiseren

Aantal hectares

De Groene Delta

Meer Bos

nieuwe projecten 23 ha

75.000
bomen geplant

50.000
nog te planten

Natuurkwaliteit en meerwaarde in De Groene Delta

Natuur in de stad

- Ecologisch beheer
- Natuurlijke oevers
- Tiny forests en vergroening
- Natuurinclusief bouwen

Einde

